

SEYRAN SƏXAVƏT - GÖZÜNƏ İŞIQ DÜŞMÜŞ ADAM

Seyran Səxavət 1946-cı ildə Füzuli rayonunun Yuxarı Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdur. Kənddə orta məktəb bitirmiş, 1964-cü ildə ADU-nun Şərqsünəlik fakültəsinə daxil olmuşdur. Sovet Ordusu sıralarında əsgəri xidmət etmiş, SSRİ Müdafiə Nazirliyində tərcüməçi işləmişdir. İki il İranda da tərcüməçi olmuşdur. O, "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzeti redaksiyasında, daha sonra "Ulduz" jurnalında ədəbi işçi və şöbə müdiri kimi çalışmışdır. Bədii yaradıcılığa 1962-ci ildən dövrü mətbuatda çap etdirdiyi şeir, hekayə və publisistik yazıları ilə başlamışdır. Əsərləri təkcə Azərbaycanda deyil, keçmiş SSRİ xalqlarının dillərinə də tərcümə olunmuşdur.

"Bu uşağın böyük gələcəyi var"

"Hamı qaçhaqaçdadı. Bərk qaçhaqaçdı; Düz sözdən qaçırıq, vicdandan, qeyrətdən, namusdan, insafdan, övladdan, valideyndən, ölkədən, məbəddən, işdən Allahdan Yaman qaçhaqaçdı, Allah axırını xeyir eləsin.."

Seyran Səxavət 1946-cı ilin ilk bahar günündən-23 martdan bəri qaçhaqaçdadı, elə qaça-qaça, o sarışın oğlan gəlib 75 yaşına (vallah, heç inanılmas deyil) çatdı. Amma lap sonuncu (hələlik sonuncu) romanı "Qaçhaqaç"da dediyinin əksinə olaraq nə Düz sözdən, nə vicdandan, nə qeyrətdən, nə namusdan, nə insafdan, nə övladdan, nə valideyndən, nə ölkədən, nə də Allahdan qaçdı. "Gözündən bal axan" Əsgərxan bulağının suyundan içə-içə, Savalan müəllimin ədəbiyyat haqqında "mühazirələrini" dinləyə-dinləyə, məşhur Azıx mağarasının yeddi-səkkiz kilometrliyində - doğma kəndi Yuxarı Yağlıvənddə - vətəni başından aşan, işlək, tərərli camaatı, camış ferması, inək ferması, ilxısı, Arpa-buğda zəmiləri, bağı-bostanı, günəbaxan tarlaları bol olan bu kənddə "Sarı" ləqəbi ilə tanınan-tanına on səkkiz il heç yerə qaçıb eləmədi. Atası Əsgər kişinin, babası İsmixan oğlu Bəylərin, nənələri Zibanın və Tükəzbanın, anası Zərif müəllimin, adları gül qoxuyan kənd qızlarının, gəlinlərinin, Bilal müəllimin, Savalan müəllimin, Sona müəllimənin, kəndin sözü keçən kişilərinin gözünün önündə uşaqlıq və gəncliyini yaşadı. İlk şeirlərini də o vaxtlar yazdı və günlərin bir günündə "bənəviş eşşeyini pəyədən çıxarıb, "toş-toş" deyər-

deyə, təndir çörəyini gəvələyə-gəvələyə üz tutur şəhərə (Füzuliyə)". Soruşa-soruşa "Qızıl Araz" qəzetinin redaksiyasını tapır, qəzetin redaktoru Feyruz Atakişiyevlə (özünün ifadəsincə "Fehruz əmiylə") görüşür, uşaqlıqdan canına hopmuş məzə-girliklə, əl-qolunu ölçə-ölçə ilk "şeyirini" ona oxuyur:

**Sizlə bir cavab istədim,
Rusca mənə "net" dediniz.
Saf eşqimi lağa qoyub,
Hərdən "privet" dediniz.**

**Ancaq düşünmədin, ay qız,
Gördüyün iş necə işdi.
Mən biləni anan sənə,
Rusca layla deməmişdi.**

"Fehruz əmi" ona məsləhət görür ki, pəriyaydan, vətəndən, Qızıl meydandan, Lenin babadan, Əzcəzairin qəhrəman qızı Cəmilədən, Sona müəllimədən, bir may bayramından şeirlər yazsın və ustufca məktəbli Seyrani başından eləyir. Amma "Sarı"-Seyran şeir yazmağı başından qova bilmir və bir gün də şəhər klubunda Mirzə Fətəli Axundova həsr olunan tədbirdə yenə əl-qolunu ölçə-ölçə, özündən çıxarır, bircə qırıq da karıxıb eləmədən yubiley şeirini oxuyur:

**Yazıb yaratmaq üçün gecə-gündüz çalışdın,
Sənətin göylərində tonqal kimi alışdın.
Qələmini bircə an sən əlindən qoymadın,
Əsərlər yaratmaqdan yorulmadın, doymadın.**

"Camaat çəpik çalmağında davam eləyirdi, mən Savalan müəllimin yanına gəlməmiş təzədən taxta pillələrlə səhnəyə qalxıb şeir dediyim yerdə dayandım, alqışlar lap ərsə dirəndi, sonra camaata baş

əydim və qayıdıb pillələrlə salona düşmək istəyəndə gördüm ki, kimsə qolumdan yapışdı, çönüb gördüm ki, Bakıdan gələn nazir əmidi (Qurban Xəlilov). O məni qucağına alıb göyə qaldırdı, sonra yerə qoyub üzümdən öpdü, əlimdən tutub üzünü camaata tutdu:

-Yoldaşlar! Bu uşağın böyük gələcəyi var."

Seyran Səxavət ədəbiyyata şeirlə gəlib -altmışıncı illər onun yaradıcılığının şair dövrüdür.

Mən belə düşünürəm ki,

Seyran Səxavətin şeirləri olmasaydı, onun yaradıcılığında mütləq bir çat yaranardı. Çünki Seyranın görkəmli bir nazir kimi formalaşmasında, ədəbiyyata bu qədər canı-dildən bağlanması bu şeirlərin mütləq mənada böyük rolu var. Şeir yazmaq o deməkdir ki, sən sözün seyrinə düşürsən, hər adilikdə bir qeyri-adilik axtarırsan, ritm, ahəng, musiqi-şeyirin bu ecazkar qüvvələri səni öz əsarəti altına alır, sən dünyanın rənglərini, işığın gözəlliyini, yaşamağın, varlığın, həyatın, sevginin şeiriyyətini yaratmağa can atırsan.

Seyranın şeirlərində də o illərin üreynində işıqları sayrışan cavan bir şairinin dünya ilə harmoniyasını hiss etdim. Onun şeiri ilə sonrakı illərdə yazdığı nəsr əsərlərini müqayisə etdim, təbii ki, şeirlərindəki o sadə və səmimi notlar, bədii təsvir vasitələrindəki rəngarənglik nəsrində də davam edir, amma bu yalnız zahiri oxşarlıqdır. Nəsrindəki o təhkiyəyi-kəlam, obrazların danışıq tərzini, müxtəlif hadisələrin yaratdığı emosional çalarlar, kolorit, Qarabağ ləhcəsindən gələn o şirinlik şeirlərində qətiyyətlə nəzərə çarpmır.

Seyran Səxavətin şeirləri öz yaşdlarının (Nüsrətin, Çingizin, Sabirin) yazdıqlarından seçilirdi və bu da poetik fərdi düşüncənin əlamətiydi. O, bir kimsəni təqlid eləmək ya bir kimsədən hansısa təşbihi ya obrazı götürüb istismar etmək fikrində olmamış və ola da bilməzdi. Seyran Səxavət bir insan kimi səmimiyyəti və şəxsiyyəti ilə heç kimə bənəmədiyi kimi, şeirində də, nəsrində də özü oldu. İndi gəlin, onun bir neçə şeirini nəzər salaq.

(ardı var)

**Vaqif YUSİFLİ,
filologiya elmləri doktoru**